

Oamk Journal

Oulun ammattikorkeakoulun julkaisuja

Tämä on alkuperäisen artikkelin rinnakkaistallenne. Rinnakkaistallenne saattaa erota alkuperäisestä sivutukseltaan ja painoasultaan.

This is an electronic reprint of the original article. This version may differ from the original in pagination and typographic detail.

Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä/Please cite the original version:

Peltola, A. & Laajala, T. 2021. Nivelvaiheohjaus on rajat ylittävää yhteistyötä. Oamk Journal 24/2021. <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2021061637739>

Nivelvaiheohjaus on rajat ylittävää yhteistyötä

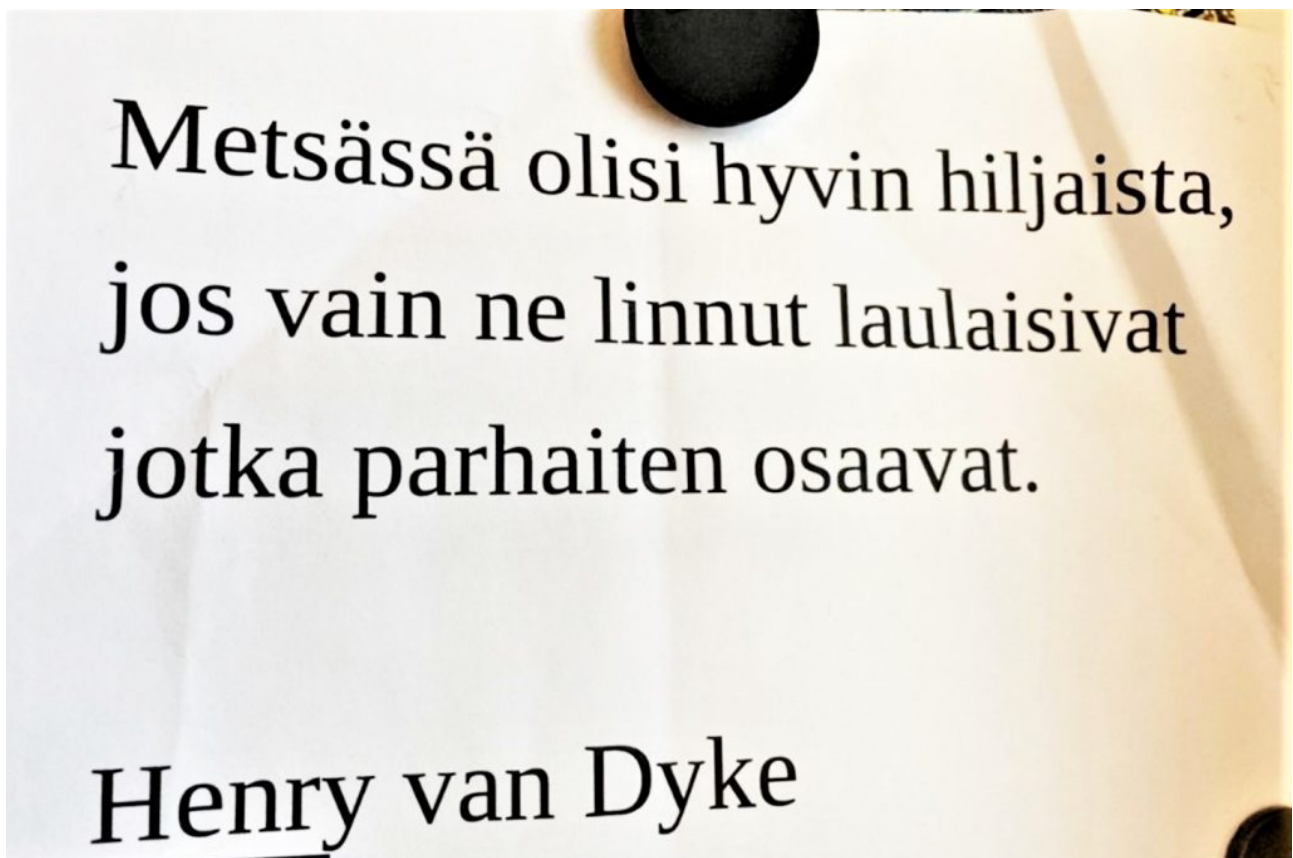
21.6.2021 - Peltola Anne, Laajala Tiina

Ohjauksen jatkumon tunteminen peruskoulusta toisen asteen koulutukseen on osa ammatillisen opettajan ohjausosaamista. Oppivelvollisuuden laajentuessa syksystä 2021 alkaen on perusasteen ja toisen asteen opetus- ja ohjaushenkilöstön välinen yhteistyö ja verkostoituminen entistä tärkeämpää. Nivelvaiheen ohjaukseen satsaaminen on keskeistä oppijan oman opintopolun löytämisen kannalta. Artikkelissa tarkastellaan nivelvaiheen ohjausmalleja Oulussa ja se pohjautuu haastatteluihin ja lehtiartikkeleihin. Haastateltavana oli perusasteen ja toisen asteen opettajia ja opinto-ohjaajia.

Merikosken yläkoulun oppilaiden tekemä seinämaalaus kannustaa keskittymään positiivisiin asioihin (kuva: Anne Peltola)

Nivelvaiheella tarkoitetaan siirtymää kahden oppilaitosasteen välillä. Nivelvaihe on oppijan kannalta normaalia vuosittaista ylemmälle luokalle tai vuosikurssille siirtymistä suurempi muutos. Nivelvaihe ei ole yksinomaan kahden koulutusasteen välinen taitekohta, vaan pidempi siirtymävaihe, jossa nuoret tekevät tärkeitä koulutusväyliä ja ammattiuraa koskevia ratkaisuja. Nivelvaiheessa nuori alkaa asteittain selkiyttää omaa suuntautumistaan ja pyrkimyksiään ja päättyy vähitellen jonkinasteiseen ratkaisuun elämänsä suunnasta. Koulutuksen siirtymävaiheet ovat ohjauksen kannalta keskeisiä, ja niihin tulisi kiinnittää erityistä huomiota. [1]

Haukiputaan yläkoulun JOPO-luokan seinällä oleva mietelause kannustaa hyväksymään erilaisuutta ja kaikenlaisia oppijoita (kuva: Anne Peltola)

Nivelvaiheen ennakointi peruskoulun aikana

Nivelvaiheeseen siirtyminen tuo omat haasteensa peruskoululaiselle. Oulussa tähän on panostettu kehittämällä nivelvaiheen opinto-ohjauksen toimintamalli. Omien vahvuuksien tunnistaminen niin oppitunneilla kuin erilaisissa koulun yhteistyöprojekteissa aloitetaan jo varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa. Nykyajan peruskouluissa vahvuuksien tunnistamisessa lasten ja nuorten tukena on

entistä laajempi joukko aikuisia. Opettajien lisäksi kouluissa työskentelee erityisopettajia, opinto-ohjaajia, koulupsykologeja, koulukuraattoreita, nuoriso-ohjaajia ja yhteistyöverkostoissa toimivia ohjaustyön ammattilaisia.

Oulun peruskouluissa on sitouduttu hyvinvointikoulu-filosofiaan: onnistumisen kokemukset, hyväksytyksi tuleminen, myönteinen palaute ja turvallisuuden tunne ovat keskeisiä hyvinvoivan arjen rakentamisessa [2]. Turvallinen koulu on paikka, jossa jokainen voi olla oma itsensä ja jonne on hyvä tulla. Turvallisuuden tunne avaa henkiset lukot omien kykyjen ja vahvuuksien löytämiselle. Tätä kautta vahvistuvat oppilaan omat käsitykset itsestä ihmisenä, oppijana ja tulevaisuuden ammattilaisena. Kyse ei ole pelkästään ihmisten välisestä kanssakäymisestä tai opettamisen ja ohjaamisen kulttuurista, vaan koko koulun käytänteiden ja toimintatapojen joustamisesta oppilaan yksilöllisten tarpeiden mukaan. [3]

Metsokankaan koululla Oulussa kehitetty valinnaisaine, Kompassi – oma suunta, on hyvä esimerkki monialaisesta yhteistyöstä ja oppilaiden tarpeiden kuulemisesta. Kurssin ovat kehittäneet koulun omat ohjaajat ja opettajat yhdessä nuoriso-ohjaajien kanssa. Kurssin aikana oppilaat opettelevat tunnistamaan omia tunteitaan, vahvuuksiaan, voimavarojaan ja ilmaisemaan omia mielipiteitään ja tahtoaan. Arvoihin, motivaatioon, itsetuntemukseen ja tunnetaitoihin keskittyvillä harjoituksilla edesautetaan oppilaiden omien kiinnostuksen kohteiden ja näin myös jatko-opintomahdollisuuksien kirkastumista. [4]

Tulevaisuuden taitoja opitaan monipuolisesti

Perusopetuksessa tulevaisuuden taitoja ja omien vahvuuksien löytämistä opitaan monella muullakin tavalla kuin syventymällä aiheeseen tietyillä oppitunneilla. Tulevaisuudessa toimimisen, osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja opitaan erilaisten monialaisten oppimiskokonaisuuksien ja yhteistyön kautta.

Oppilaiden tulevaisuustaidot kehittyvät STEAM (Science, Technology, Engineering, Art, Math) -pedagogiikkaan perustuvien oppimiskokonaisuuksien avulla, oppilaskuntien hallituksissa ja nuorisovaltuustossa, politiikkakouluissa sekä hyvinvointi- ja turvataitotunneilla. Kaikki edellä mainitut panostukset opetussuunnitelmiin ja merkityksellisiin sisältöihin edesauttavat nuoren oman

ajattelukyvyyn syntymistä ja identiteetin muodostumista. Ne edistävät lisäksi omien vahvuuksien ja kiinnostuksen kohteiden löytymistä, kriittisen ajattelukyvyyn kehittymistä ja toisten huomioon ottamista. [2]

Monipuoliset pedagogiset ratkaisut edistävät mielekkäiden opintopolkujen syntymistä toiselle asteelle. Kun monipuolinen oppimisen ja osaamisen pohja luodaan jo peruskoulussa, oppivat opiskelijat odottamaan sitä ammatillisissa opinnoissa. Muuttuvassa maailmassa on entistä tärkeämpää ymmärtää, että ammatit ja alat kehittyvät eikä välttämättä kukaan osaa sanoa mihin suuntaan. Oleellisinta on tarjota opiskelijoille keinot ja taidot pysyä toimintakykyisinä näissä muutoksissa. [2]

Yhteistyön merkitys ja laaja-alaisten kokonaisuuksien hahmottaminen korostuvat jo perusasteen opinto-ohjauksessa ja opetuksessa. Koulujen opetus- ja ohjaushenkilöstön ja muun tukihenkilöstön moniammatillisen tiimin jaetun asiantuntijuuden avulla nuorelle voidaan tarjota paras tieto nivelvaiheen haasteiden onnistuneeseen ratkaisuun.

Nivelvaiheen toimintamalleja Oulussa

Monipuolisten pedagogisten ratkaisujen ja jaetun asiantuntijuuden lisäksi peruskoulussa ennakoidaan nivelvaihetta ja toisen asteen opintojen onnistumista joustavilla opetusjärjestelyillä.

Perusopetuslain mukaan kunta voi järjestää yläkoulun vuosiluokkien yhteydessä annettavaa joustavan perusopetuksen toimintaa [5]. Joustavan perusopetuksen luokkia (JOPO) toimii Oulussa tällä hetkellä kymmenellä peruskoululla. Kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaisille suunnatut JOPO-luokat keskittyvät oppilaan arjen taitojen parantamiseen ja tulevaisuuden suunnitelmien kirkastamiseen. Oppilaat hakevat itse JOPO-luokalle. Useimmiten JOPO-luokalle haetaan, kun oppilas ja/tai hänen huoltajansa ovat huolissaan arvosanojen laskemisesta ja jatko-opintopaikan löytymisestä. [6]

Haukiputaan JOPO-luokan oppilaiden piirtämä kuva piristää opettajanhuoneen seinällä (kuva: Anne Peltola)

JOPO-luokalla opiskellaan osittain omassa pienryhmässä ja osittain isompien yleisryhmien mukana. Opetuksen järjestely vaihtelee kouluittain oppilaan omat tarpeet ja toiveet huomioiden. JOPO-luokkien opetussuunnitelmiin kuuluu oleellisena osana työpaikoilla tapahtuva oppiminen. Tällöin oppilaat pääsevät selvittämään rauhassa heitä kiinnostavat ammattialat. Yhteistyö toisen asteen oppilaitosten kanssa on jälleen tärkeää. Opettajien kokemusten mukaan JOPO-luokilta on syntynyt monia aikuisiän menestystarinoita. Oppilaat haluavat pitää yhteyttä JOPO-opettajiinsa myös peruskoulun jälkeen ja jakavat mielellään kuulumisiaan. [6]

Nuorisotakuusta toimeen -hankkeen ansiosta vuonna 2016 alkanut NOPO-ohjaus (nivelevaiheen opinto-ohjaus) on toinen hyvä esimerkki oppilaitosrajat ylittävästä yhteistyöstä. Koulutuskuntayhtymä OSAOn ja Oulun kaupungin välisessä

yhteistyössä nuoria ohjataan peruskoulun kahdeksannelta luokalta toisen asteen opintojen syyslukukaudelle saakka. Nivelvaiheen opinto-ohjaajat tekevät tällä hetkellä yhteistyötä muutaman oululaisen peruskoulun kanssa, mutta kiinnostus NOPO-ohjaukseen ja Oulun malliin kasvaa koko ajan valtakunnallisesti. [7]

NOPO-ohjaus täydentää peruskoulun oppilaan ohjausta ja tarjoaa oppilaalle yksilöllisen mahdollisuuden pohtia omaa koulutuspolkuaan. Perusopetuksen opinto-ohjaajan keskittyessä laajemmin oppilaan ohjaukseen liittyviin asioihin pystyy hänen työparinaan toimiva NOPO-ohjaaja keskittymään yksilöllisemmin oppilaiden kanssa jatko-opintoihin liittyviin pohdintoihin ja käytännön kokemusten hankkimiseen. NOPO-toiminnasta tehtyjen kyselyiden perusteella nuoret ovat itse kokeneet keskustelut, tutustumiset eri koulutusvaihtoehtoihin ja opinto-ohjaajan tarjoaman tuen merkittäviksi. [7]

NOPO-ohjauksesta on suurin tuki niille oppilaille, joiden koulutuspolku on vielä epäselvä. Enemmistö hakeutuu ammatilliseen koulutukseen, osa lukioon ja osa valmentavaan koulutukseen. NOPO-ohjauksen avulla suurin osa on löytänyt oman opiskelualansa tai -paikkansa. Toiminnalla on myös pystytty estämään opintojen keskeytyksiä ammatillisessa koulutuksessa. Hyvien tulosten ansioista ei ole ihme, että Oulun malli herättää kiinnostusta laajemmalti. [7]

Ohjauksen jatkumon tunteminen on tärkeää ammatillisille opettajille

Miksi ammatillisen opettajan on tärkeää ymmärtää nivelvaiheen merkitys ja tuntea eri oppilaitosasteiden nivelvaiheen ohjausta? Elinikäisen ohjauksen strategia painottaa ohjausta elinaikaisena jatkumona. Ohjauksen tulee oppijan näkökulmasta näyttäytyä kokonaisuutena [8]. Tämän vuoksi on suositeltavaa, että opetuksen ja ohjauksen toimijat eri sektoreilla ja oppilaitosmuodoissa toimivat verkostona ja tuntevat ohjauksen toimintamalleja ja sisältöjä verkoston sisällä.

Toisella asteella toimivalla opetus- ja ohjaushenkilöstöllä on hyvä olla tietämystä siitä, miten perusopetuksessa tuetaan oppijoita itsetuntemuksen kehittämisessä ja edistetään hyvinvointia. Oma opintopolkua ei etsitä ainoastaan opinto-ohjauksen

tai oppiaineissa osaamisen kautta. Lasten ja nuorten kasvun ja identiteetin tukeminen ja vahvistaminen on sisäänrakennettu koulujen omiin arvoihin, ohjauksen toimintamalleihin ja käytänteisiin.

JOPO-luokkien toiminnasta ja niiden tarjoamista kasvun mahdollisuuksista tiedottaminen on merkityksellistä. Näin voidaan kumota luokkien toimintaan liittyviä mahdollisia ennakkoluuloja. JOPO-luokkien työpaikoilla tapahtuvan oppimisen yhdistäminen opetussuunnitelman mukaisiin tavoitteisiin antaa oppilaille vakaan pohjan toisen asteen koulutukseen siirtymiseen.

Työelämän muutoksessa nivelvaiheen henkilökohtaiseen ohjaukseen keskittyminen on yhä tärkeämpää oppijan oman opintopolun löytämiseksi. Kun väestö muuttuu monikulttuurisemmaksi, on kielitietoisien toiminnan edistäminen niin perus-, toisen- kuin korkea-asteen oppilaitoksissa keskeistä. Opetus- ja ohjaushenkilöstölle nivelvaiheen ohjaus asettaa haasteita, mutta tarjoaa palkitsevan työskentely-ympäristön. Yhteistyössä peruskoulujen omien opinto-ohjaajien kanssa nivelvaiheen opinto-ohjaaja pystyy tehokkaasti vastaamaan opiskelijoiden jatko-opintoja koskeviin kysymyksiin.

Tulevien ammatillisten opettajien on tarpeellista ymmärtää opiskelijan ammatillisen kasvun ja hyvinvoinnin edistämiseksi toimivien yhteistyöverkostojen merkitys jo opettajan pedagogisten opintojen aikana. Nämä yhteistyöverkostot eivät ulotu vain ammatillisen koulutuksen sisälle, vaan myös perusopetukseen, nuorisotoimeen ja yritys yhteistyöhön. Tuntemalla perusopetuksen lähtökohtia, pedagogisia toimintatapoja ja tämän päivän arjen toteutuksia pystyy ammatillisena opettajana paremmin ymmärtämään niitä lähtökohtia, joista nuoret siirtyvät ammatilliseen koulutukseen.

Peltola Anne, opiskelija

Oulun ammattikorkeakoulu, Ammatillinen opettajankoulutus

Laajala Tiina, lehtori

Oulun ammattikorkeakoulu, Ammatillinen opettajankoulutus

Lähteet

- [1] Opetusministeriö. 2005. Perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen nivelvaiheen kehittämistyöryhmän muistio Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2005:33. Hakupäivä 5.5.2021. <http://urn.fi/URN:ISBN:952-485-033-8>
- [2] Peltola, A. 2021. Hyvinvointia rakennetaan yhdessä Oulun kouluissa. Mun Oulu 4.4.2021. Hakupäivä 15.3.2021. <https://www.munoulu.fi/artikkeli/-/id/hyvinvointia-rakennetaan-yhdessa-oulun-kouluissa>
- [3] Peltola, A. 2021. Merikosken lukion Kirsi Raetsaari palkittiin Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun vuoden 2021 ansioituneena opinto-ohjaajana. Mun Oulu 19.3.2021. Hakupäivä 19.3.2021. <https://www.munoulu.fi/artikkeli/-/id/vuoden-2021-opinto-ohjaaja-kirsi-raetsaari-parasta-ovat-kohtaamiset-oppilaiden-kanssa>
- [4] Peltola, A. 2021. Koulussa annetaan tilaa omien vahvuuksien löytämiselle. Mun Oulu 25.2.2021. Hakupäivä 15.3.2021. <https://www.munoulu.fi/artikkeli/-/id/koulussa-annetaan-tilaa-omien-vahvuuksien-loytamiselle>
- [5] Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Oppimista ja hyvinvointia edistävä koulutyön järjestäminen. Hakupäivä 28.4.2021. <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/perusopetus/419550/tekstikappale/429345>
- [6] Peltola, A. 2021. Joustava perusopetus on nuoren oma valinta. Mun Oulu 3.3.2021. Hakupäivä 15.3.2021. <https://www.munoulu.fi/artikkeli/-/id/joustava-perusopetus-on-nuoren-oma-valinta-haku-on-kaynnistynyt>
- [7] Peltola, A. 2021. Opot auttavat oppilaita uratavoitteiden kirkastamisessa. Mun Oulu 8.2.2021. Hakupäivä 15.3.2021. <https://www.munoulu.fi/artikkeli/-/id/opot-auttavat-oppilaita-uratavoitteiden-kirkastamisessa>
- [8] Valtioneuvosto. 2020. Elinikäisen ohjauksen strategia 2020–2023. ELO-foorumi. Valtioneuvoston julkaisuja 2020:34. Valtioneuvosto. Hakupäivä 21.4.2020. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-536-8>

METATIEDOT

Tyyppi: Artikkel

Julkaisija: Oulun ammattikorkeakoulu

Julkaisunumero: 24/2021

Julkaisuvuosi: 2021

Tekijätiedot: Peltola Anne, Laajala Tiina

Oikeudet: CC BY-SA 4.0

Kieli: suomi

Pysyvä osoite: <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2021061637739>

Tiivistelmä: Ohjaus on jatkuvaa, vuorovaikutteista, yhteistyöhön perustuvaa toimintaa, jonka tavoitteena on tukea opiskelijoiden kasvua, kehitystä ja sopivan opintopolun löytymistä. Artikkelissa tarkastellaan oululaisia peruskoulun ja toisen asteen nivelvaiheen ohjausmalleja opettajien ja opinto-ohjaajien haastatteluihin perustuen. Aineistona käytetyistä haastatteluista on myös kirjoitettu lehtiartikkeleita. Artikkelin tavoitteena on nostaa esiin perusopetuksen puolella tehtävää monipuolista kasvatustyötä ja ohjauksen malleja sekä niiden merkitystä nivelvaiheeseen tultaessa. Ammatillisen opettajan ohjausosaamisen kannalta on tärkeää ymmärtää yhteistyön merkitys yli organisaatorajojen.